

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ МИЛОСАВЉЕВИЋ ПРОТИВ СРБИЈЕ (БР. 2)

(Представка број 47274/19)

ПРЕСУДА

Чл. 10 • Слобода изражавања • Парнична пресуда против, између осталог, главног уредника недељног часописа, због клевете изнете против директора државног јавног комуналног предузећа • Непоштовање начела одговорног новинарства • Правична равнотежа успостављена од стране домаћих судова између супротстављених интереса

СТРАЗБУР

21. септембар 2021. године

Ова пресуда постаје правоснажна у околностима из члана 44. став 2. Конвенције. Може бити предмет редакцијских измена.

У предмету Милосављевић против Србије (бр. 2)

Европски суд за људска права (Друго одељење), на заседању Већа у саставу:

Jon Fridrik Kjølbro, *председник*,

Carlo Ranzoni,

Valeriu Grițco,

Egidijus Kūris,

Branko Lubarda,

Pauliine Koskelo,

Marko Bošnjak, судије,

и Hasan Bakırcı, заменик секретара одељења,

Имајући у виду:

представку (број 47274/19) против Републике Србије, коју је држављанин Србије господин Ранко Милосављевић (у даљем тексту: „подносилац”) поднео Суду 26. августа 2014. године у складу са чланом 34. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: „Конвенција”).

одлуку да се Влада Републике Србије (у даљем тексту: „Влада”) обавести о притужби на основу члана 10. Конвенције и да се остатак представке прогласи неприхватљивим;

запажања странака;

После већања на затвореној седници 31. августа 2021. године,

Доноси следећу пресуду, која је усвојена тог дана:

УВОД

1. Представка се, према члану 10. Конвенције, односи на слободу уређивачког изражавања у контексту функционисања државног јавног комуналног предузећа, као и на наводну злоупотребу и/или корупцију њеног директора.

ЧИЊЕНИЦЕ

2. Подносилац је рођен 1960. године и живи у Крагујевцу. У релевантном периоду, био је главни уредник недељног часописа Светлост са седиштем у истом граду.

3. Подносиоца је заступала госпођа Д. Ракићевић, адвокат из Крагујевца.

4. Владу је заступала њихова заступница, госпођа З. Јадријевић Младар.

5. Чињенице у вези са предметом које су поднеле стране могу се резимирати на следећи начин.

I. ОБЈАВЉЕНИ ЧЛАНАК

6. Светлост је 6. августа 2009. објавила чланак под насловом „Главни градски гробар (ГГГр): ... [г. А] ... Од шверцера до богатуна”¹

7. У поднаслову испод се каже да „пре него што одлучите да умрете, питајте ГГГр да ли можете то да урадите ... јер у Крагујевцу то право имају само привилеговани”.

8. Сам чланак, који је написала госпођа Б, новинарка запослена у Светлости, у делу на који се позивају домаћи судови, гласи:

„...“

[1.] ... [У вези са ранијим случајем који је наводно укључивао изградњу породичне крипте у центру крагујевачког гробља од стране локалног бизнисмена званог Фараон,] ... случај који је грађане [Крагујевца] јако узнемирио због ископања више постојећих гробова ... [, ГГГр је изјавио да је све ово] ... законито и тржишно засновано!

...

[2.] Спроводећи дисциплину над мртвима и прозивајући живе због њихових дугова, ГГГр је, као и сваки други извршитељ дуга, почео да упућује претње најбизарније природе које ова новинарка сада не може пренети ... [ради пристојности.]

...

[3.] Да смо држава заснована на владавини права и цивилно друштво, овај човек би морао бити одмах смењен јер није дорастао као особа нити професионално.

...

[4.] ... Уместо тога], храбро ходајући у „Gianfranco Ferré” ципелама, он... [успешно] ... управља ... [јавним комуналним предузећем Градска гробља] ...

...

[5.] Иако је каријера ГГГр-а ... [чини се] ... фантастична, није било лако за тако кратко време прећи пут од транзиционог губитника ... [и] ... кријумчара цигарета ... до [особе која носи] ципеле „Gianfranco Ferré” и живи раскошним животом.

...

[6.] У време када је хиљаде стручњака и вредних радника остало без посла, ГГГр је отишао у другом смеру и од обичног радника (трогодишње стручне школе) и уличног кријумчара цигарета постао директор градског гробља о чијим се високим приходима, службеним и чешће незваничним, испод тезге, по граду причају фантастичне приче.

...

[7.] Сталним повећањем цене смрти и личне људске трагедије, ГГГр гради своју успешну каријеру ...

...

[8.] У то време ... [када се догодио случај из става 1. овог члана] ... ГГГр је напустио... [једну политичка странку и придружио се другој чији је шеф] ... наредио да прода крагујевачком фараону средиште старог градског гробља.

...

1 У наведеном наслову о овом лицу се писало пуним именом и презименом, али у овој пресуди уместо тога ће се говорити о господину А, осим поднаслова објављеног чланка и самог чланка у којем је новинар користио скраћеницу ГГГр.

[9.] Не препуштајући ништа случају, ГГГр је успео да себи обезбеди две дипломе, за сваки случај! Можда ће вам добро доћи и боље ће звучати при представљању.

...”

9. У оквиру горе наведеног чланка налазила се и фотографија господина А, који је наведен по имену и презимену, као и објашњење да је снимљена поводом промоције монографије о гробљима.

II. ГРАЂАНСКИ ПОСТУПАК

10. У августу 2009. године, г. А је поднео тужбу за клевету против подносиоца, гђе Б и новина *Светлост*, због објављеног чланка и наведене фотографије.

11. Виши суд у Крагујевцу је 13. септембра 2010. године усвојио пресуду делимично у корист г. А и наложио подносиоцу, гђи Б, и новинама *Светлост* да му солидарно плате: (i) 100.000 српских динара, што је било приближно 955 евра (EUR) у то време, због душевних болова које је претрпео због повреде части и угледа; (ii) 50.000 динара, близу 477 евра у то време, због кршења његовог права на приватност; и (iii) 47.025 динара у судским трошковима, што је било близу 449 евра у то време, са законом прописаном каматом на дан доношења пресуде. Виши суд у Крагујевцу је, између осталог, објаснио да није постојао оправдан интерес да јавност буде обавештена о приватном животу господина А, укључујући и начин на који се одлучио да се облачи. У сваком случају, према његовој изјави коју је суд прихватио, г. А никада није носио италијанске ципеле, те је стекао дипломе на законом прописани начин. Он је, међутим, неко време продавао цигарете. Осим тога, тужени нису успели да провере остале наводе против г. А, чиме су наштетили његовој части и угледу. Суд посебно није

могао да прихвати да су наводи у вези са функционисањем јавног предузећа за сахрањивање засновани на конференцији за медији одржаној 2006. године, односно на изјавама које су дали бројни његови бивши запослени, како су сугерисали тужени, будући да нема доказа у прилог тим тврдњама. Заправо, сви сведоци који су саслушани у току поступка, укључујући и градоначелника лично, изричито су навели супротно. Након објављивања чланка, господина А су контактирали многи пријатељи, колеге и пословни партнери, као и градоначелник. Сви су желели да сазнају да ли су наводи садржани у чланку тачни, што му је заузврат нанело велику душевну бол. Поред тога, тужени нису добили сагласност господина А за објављивање предметне фотографије. Преостали текст, укључујући наслов и поднаслов, представљао је мешавину вредносних судова и непроверених чињеница које су имале за циљ да омаловаже личност г. А кршећи релевантне новинарске и етичке стандарде.

12. Апелациони суд у Крагујевцу је 23. децембра 2010. године потврдио пресуду Вишег суда у Крагујевцу у погледу накнаде која је досуђена г. А због душевних болова претрпљених услед повреде његове части и угледа. Истовремено, међутим, апелациони суд је у потпуности одбио захтев г. А за накнаду штете у вези с повредом његове приватности и у вези с фотографијом која је објављена у склопу чланка, те је изменио износ који је досуђен за парничне трошкове на 30.621 динара, што је у то време било приближно 286 евра. У свом образложењу, које је иначе у суштини било у складу са разлозима који су понуђени у првом степену, Апелациони суд у Крагујевцу је, између осталог, истакао да г. А нема право на било какву накнаду за наводну повреду његове приватности будући да је је био носилац јавне функције и да је дотична фотографија снимљена током јавног догађаја у току којег је обављао своје јавне дужности. Пристанак г. А стога није био неопходан за објављивање његове фотографије.

13. Горе наведене пресуде ослањале су се, између осталог, на неке релевантне одредбе Закона о облигационим односима и Закона о јавном информисању из 2003. године, које су резимиране у ставовима 22, 27, 28, 29. и 31-34. у даљем тексту.

III. ПОСТУПАК ПРЕД УСТАВНИМ СУДОМ

14. Подносилац је 9. фебруара 2011. године поднео уставну жалбу против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу од 23. децембра 2010. године.

15. Уставни суд је 25. фебруара 2014. године одбацио жалбу и на тај начин потврдио образложење Апелационог суда у Крагујевцу.

16. Подносиоцу је уручена одлука Уставног суда 27. фебруара 2014. године.

IV. ДРУГЕ РЕЛЕВАНТНЕ ЧИЊЕНИЦЕ

17. Г. А је 16. марта 2011. године поднео предлог за извршење Основном суду у Крагујевцу на основу грађанских пресуда од 13. септембра 2010. и 23. децембра 2010. године (видети горе наведене ст. 11. и 12.) .

18. Истог дана, првостепени суд у Крагујевцу је усвојио решење о извршењу.

19. Апелациони суд у Крагујевцу је 11. јула 2011. године потврдио ову одлуку у другом степену.

20. Међутим, 28. маја 2013. године, г. А је „повукао свој захтев за извршење” у односу на подносиоца представке и друга два тужена. Учинио је то пред првостепеним судом у Крагујевцу, у оквиру посебног кривичног предмета који је покренуо против госпође Б у вези са истим чланком, те се поред тога одрекао свог права да у било ком тренутку накнадно обнови извршни поступак. Ову изјаву је прихватио и бранилац госпође Б у кривичном поступку. Истом приликом, г. А је одустао од кривичне пријаве против госпође Б и сâм кривични предмет је тиме окончан.

21. Првостепени суд у Крагујевцу је 8. фебруара 2018. године обуставио извршни поступак, а г. А није предузео никакве кораке да се предметне грађанске пресуде изврше од марта 2013. године.

РЕЛЕВАНТНИ ПРАВНИ ОКВИР

I. ЗАКОН О ОБЛИГАЦИОНИМ ОДНОСИМА (ОБЈАВЉЕН У „СЛУЖБЕНОМ ЛИСТУ СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ”, БР. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 И „СЛУЖБЕНОМ ЛИСТУ САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ”, БРОЈ 31/93)

22. Према члановима 199. и 200, између осталог, свако ко је претрпео душевну бол због повреде части или угледа може, у зависности од трајања и интензитета поменутог душевног бола, да подигне тужбу у циљу новчане накнаде пред грађанским судовима и да, поред тога, затражи друге облике обештећења „који би могли да омогуће” пружање одговарајуће нематеријалне сатисфакције.

23. Члан 379. став 1. предвиђа, између осталог, да сва потраживања утврђена правоснажном судском одлуком застаревају у року од десет година, укључујући и она која би иначе застарела у краћем року.

24. Члан 392. предвиђа, између осталог, да процедурални кораци усмерени на наплату неизмиреног судског дуга, укључујући и оне предузете у оквиру извршног поступка, проузрокују да релевантни рок застарелости поново тече од датума окончања датог извршног поступка.

25. Члан 344. став 1. предвиђа да обавеза престаје када поверилац изјави да неће тражити њено испуњење и дужник се са тим сагласи.

26. Члан 416. предвиђа, између осталог, да, у начелу и ако није другачије назначено, одрицање од повериоачевог потраживања споразумно са једним од заједнички заинтересованих дужника такође ослобађа остале дужнике од било какве трајне одговорности.

II. ЗАКОН О ЈАВНОМ ИНФОРМИСАЊУ ИЗ 2003. ГОДИНЕ (ОБЈАВЉЕН У „СЛУЖБЕНОМ ГЛАСНИКУ РС”, БР. 43/03, 61/05 И 71/09)

27. Члан 3. став 1. је предвиђао да ће пре објављивања информација о „догађају, појави или личности”, новинар и одговорни уредник „дужном пажњом” проверити њено порекло, истинитост и потпуност.

28. Члан 9. је, између осталог, предвиђао да су носиоцима државних и политичких функција ограничена права на заштиту приватности ако је информација важна за јавност с обзиром на чињеницу да лице на које се односи информација врши одређену функцију. Права таквих особа су била ограничена сразмерно оправданом интересу јавности у сваком конкретном случају.

29. Члан 30. ст. 2. и 4. су предвиђали, између осталог, да главни уредник једног медија има својство одговорног уредника тог јавног гласила. Одговорни уредник за поједино издање, рубрику, односно програмску целину одговора за садржај који уређује.

30. Члан 37. је, између осталог, предвиђао да се у јавном гласилу нико не сме означити кривим за кривично дело у одсуству правоснажне судске или друге одлуке донете у вези с тим.

31. Члан 43. је, између осталог, предвиђао да се информације из приватног живота, укључујући фотографије, не могу објављивати без пристанка лица чијег се приватног живота информација тиче.

32. Члан 45. је, између осталог, предвиђао да се, изузетно, информација из приватног живота, укључујући и фотографије, могу објављивати без пристанка лица на које се односи ако се тиче јавног догађаја или питања од јавног интереса, нарочито ако је дотично лице носилац јавне функције и ако се сматра важним у вези са извршењем његових или њених дужности.

33. Члан 79. је, између осталог, предвиђао да је свако лице које је претрпело материјалну и/или нематеријалну штету као последицу нетачних или непотпуних информација које је објавио један медиј, или због објављивања других информација које крше овај закон, има право на одговарајућу надокнаду, независно од других правних средстава која том лицу стоје на располагању.

34. Члан 80. је предвиђао, између осталог, да одговорни уредник и правно лице које је оснивач јавног гласила који су пре објављивања с пажњом примереном околностима могли утврдити неистинитост или непотпуност информације, солидарно одговарају за материјалну и нематеријалну штету проузроковану објављивањем

информације. Иста обавеза постоји, нпр, и када је штета проузрокована „недопуштеним објављивањем” истините информације из приватног живота или оптужбама за извршење кривичног дела.

35. Овај закон је накнадно измењен одлукама Уставног суда, те је на крају и укинут и замењен другим законом 2014. године.

ПРАВО

НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 10. КОНВЕНЦИЈЕ

36. Подносилац се жалио, према члану 10. Конвенције, да је жртва кршења свог права на слободу изражавања. Нарочито је тврдио следеће: (i) да је дотични штампани чланак легитимно покренуо озбиљна питања везана за функционисање државног јавног комуналног предузећа и наводне злоупотребе и/или корупције његовог директора; и (ii) да је на крају био кажњен за објављивање чланка губитком грађанског поступка због клевете пред судом, те да му је наложено да плати одштету и трошкове везане за поступак господину А.

37. Члан 10. Конвенције, у мери у којој је релевантан, гласи:

„1. Свако има право на слободу изражавања. Ово право укључује слободу мишљења и ... давање информација и идеја без уплитања државних органа ...

2. Остваривање ових слобода, будући да са собом носи дужности и одговорности, може бити подложно формалностима, условима, ограничењима или казнама које су прописане законом и неопходне у демократском друштву, у интересу националне безбедности, територијалног интегритета или јавне безбедности, ради спречавања нереда или злочина, заштите здравља или морала, заштите угледа или права других, спречавања обелодањивања информација добијених у поверењу или очувања ауторитета и непристрасности правосуђа.”

А. Допуштеност

38. Влада је задржала став да подносилац не би требало да тврди да је жртва наводне повреде с обзиром на то да су пресуде усвојене од стране парничног суда против подносиоца још неизвршене.

39. Подносилац се није сложио с тим.

40. Утврђена је судска пракса Суда да реч „жртва” у контексту члана 34. Конвенције означава особу која је непосредно погођена дотичним делом или пропустом, при чему је постојање кршења Конвенције могуће замислити чак и у одсуству предрасуда; предрасуде су релевантне само у контексту члана 41. Сходно томе, одлука или мера повољна за подносиоца у начелу није довољна да му се одузме статус „жртве”, осим ако домаћи органи нису изричито или суштински признали кршење Конвенције а затим и обезбедили правну заштиту због истог (видети, на пример, *Nada против Швајцарске* [Вв], бр. 10593/08, § 128, ЕСЉП 2012. године, са даљим упућивањем).

41. Враћајући се на овај предмет, Суд примећује да, осим питања пружања правне заштите, домаћи судски органи никада нису признали, изричито или суштински, повреду Конвенције коју је подносилац навео. Сходно томе, подносилац може и даље да тврди да је „жртва” кршења његових права према члану 10. Конвенције, па се приговор Владе у том погледу мора одбацити.

42. Поред тога, Суд примећује да ова представка није ни очигледно неоснована нити неприхватљива ни по једном другом основу наведеном у члану 35. Конвенције. Стога се мора прогласити прихватљивом.

В. Основаност

1. Поднесци странака

(а) Подносилац

43. Подносилац је још једном потврдио своје притужбе. Он је даље додао да се чланак састоји од комбинације изношења чињеница и вредносних судова. Госпођа Б је такође спровела одговарајуће истраживање пре објављивања и питала је управу градског гробља за информације о цени гробног места, претварајући се да је заинтересована за куповину. Управа је, међутим, прикривала информације и избегавала транспарентност. Јавност је ипак „сазнала за неколико случајева који се односе на препродају парцела”, где су посмртни остаци

људи који су давно преминули и чији су рођаци или умрли или су напустили државу уклоњени, а парцеле потом препродане „новопеченим богаташима који су своје богатство стекли послујући у сивој зони” или чак криминалом.

44. Подносилац је тврдио да је г. А био јавни функционер и да је стога морао да трпи више критика, посебно јер се чланак усредредио на важно локално питање. Господин А такође никада није оспорио да је својевремено шверцовао цигарете, што је само по себи одувек била незаконита активност. Док је имао 40 година, господин А је стекао дипломе „у најкраћем могућем року [и] на приватном универзитету који је [био] повезан са више скандала који су укључивали „штампање диплома”. Што се тиче могућности побијања навода садржаних у чланку, господин А је то могао учинити, али се уместо тога одлучио да покрене грађанску тужбу због клевете.

45. На крају, подносилац је тврдио да изјава од 28. маја 2013. о томе да је г. А очигледно хтео да повуче свој захтев за извршење (видети горе наведени став 20.) није имала правно дејство јер је дата у кривичном контексту, а не као део извршног поступка у току. Даље, нејасно је да ли је адвокат г. А имао овлашћење да то учини у име свог клијента, при чему примењиви прописи о извршењу нису предвиђали такву могућност. У сваком случају, предлог за извршење никада није повучен у извршном поступку, нити је судија за извршење обавештен о томе шта се догодило у кривичном контексту. На крају, извршни поступак је обустављен само зато што г. А није обавестио судију за извршење о томе како би желео да настави са поступком (видети горе наведени став 21.). Отуда је г. А могао у било ком тренутку да поново покрене поступак извршења. У међувремену, подносилац је био изложен јавном понижењу и емоционалној патњи пошто су, између осталог, извршитељи у неколико наврата долазили у његову кућу да би извршили попис његове имовине и чак запретили да ће запленисти исту док није постало јасно да је имовина подносиоца недовољна да покрије дуг по пресуди.

(б) Влада

46. Влада је подржала образложење грађанских судова (видети горе наведене ст. 11 и 12.) и тврдила да није било повреде члана 10. у овом предмету. Конкретно, уплитање у слободу изражавања подносиоца представке било је у складу са законом и неопходно у демократском друштву ради заштите угледа других. Додуше, г. А је био јавна личност, па су границе прихватљиве критике у његовом случају биле шире него у односу на нека друга физичка лица, међутим, чак и у том случају су морала постојати нека разумна ограничења. Чланак је такође изнео и низ лажних тврдњи о приватном и професионалном животу г. А, које нису адекватно проверене пре објављивања.

47. Влада је поновила да чак и тамо где су наводи чисти вредносни судови, а не изјаве о чињеницама, они и даље морају да се заснивају не чињеницама јер се онда напротив могу сматрати неусклађеним са чланом 10. Конвенције. У сваком случају, општи тон чланка био је такав да је јасно била намера да се омаловажи господин А и да се прикаже као непоштена и неморална особа склона кршењу закона, од којих ништа није доказано током грађанског поступка. Штавише, иако је гђа Б комуницирала са јавним комуналним предузећем Градска гробља у истраживачке сврхе и у вези са закупом гробног места, она није добила изјаву од г. А лично пре објављивања чланка, при чему је само једном покушала да га контактира. У сваком случају, није било било каквог покушаја прикривања било какве информације од госпође Б, а износ одштете досуђен г. А уопште није био несразмеран.

48. Коначно, Влада је тврдила да подносилац није претрпео никакве штетне последице пошто дотичне грађанске пресуде нису извршене. Конкретно, 28. маја 2013. године, г. А је повукао свој предлог за извршење и одрекао се свог права да се извршни поступак накнадно отвори (видети горе наведени став 20.). Штавише, ову изјаву је такође лично прихватио представник гђе Б (видети горе наведене ст. 20, 25. и 26.), те је 8. фебруара 2018. године првостепени суд у Крагујевцу одлучио да обустави извршни поступак (видети горе наведени став 21.). У сваком случају, након 23. децембра 2020. године, грађанске пресуде нису могле бити извршене на основу релевантних одредби Закона о облигационим односима (видети горе наведени став 23.).

2. Процена суда

(а) Постојање дела мешања

49. Странке не оспоравају да је правоснажна грађанска пресуда, коју је 23. децембра 2020. године усвојио Апелациони суд у Крагујевцу против подносиоца, као главног уредника, представљала „мешање [а] државних органа” у његово право на слободу изражавања (видети горе наведени став 12; видети такође, *mutatis mutandis*,

Lindon, Otchakovsky-Laurens u July protiv Француске [ВВ], бр. 21279/02 и 36448/02, §§ . 9 и 66, ЕСЈП 200-IV7, *Orban u други против Француске*, бр. 20985/05, § 47, 15. јануар 2009. године, са даљим упућивањем, и *Gutiérrez Suárez против Шпаније*, бр. 16023/07, §§28. и 29, 1. јун 2010. године, у погледу положаја аутора, као и издавача, директора публикација и уредника одговорних за њихове публикације). Међутим, схватање је да објављивање фотографије г. А у оспореном чланку на крају није сматрано кршењем његове приватности од стране поменутог апелационог суда, због чега подносилац у овом конкретном случају очигледно није трпео било какво ометање своје слободе изражавања (видети горе наведени став 12. *in fine*).

50. Ометање слободе изражавања представља кршење Конвенције ако не задовољава услове из члана 10. став 2. Стога се мора утврдити да ли је „било прописано законом”, да ли је имало један или више легитимних циљева из наведеног става и да ли је „било неопходно у демократском друштву” ради постизања наведених циљева.

(б) Да ли је мешање било прописано законом

51. Суд примећује да су правни основ за доношење предметне правноснажне пресуде биле, између осталог, релевантне одредбе Закона о јавном информисању и Закона о облигационим односима (видети горе наведене ст. 13, 22, 27, 28, 29. и 31–34.). Суд налази да су ове одредбе биле доступне и предвидиве, односно да су формулисане са довољно прецизности да обезбеде појединцу усмерење – ако је потребно уз одговарајући савет (видети, на пример, и међу многим другим органима, *The Sunday Times против Уједињеног Краљевства* (бр. 1), 26. априла 1979. године, § 49, Серија А бр. 30, и *Karácsony u други против Мађарске* [ВВ], бр. 42461/13 и 44357/13, §§ 123–125, 17. мај 2016. године; видети такође, у контексту Србије, *Тешић против Србије*, бр. 4678/07 и 50591/12, §. 64, 11. фебруар 2014. године). Суд стога закључује да је конкретно мешање заправо „прописано законом” у смислу члана 10. став 2. Конвенције.

(в) Да ли је мешање имало легитиман циљ

52. У складу са ставом домаћих судова, Влада је тврдила да је дотично мешање имало за циљ легитимни циљ „заштите угледа или права других”. Суд не налази било какав разлог да сматра другачије и стога прихвата да је мешање у слободу изражавања подносиоца тежило једном од легитимних циљева предвиђених чланом 10. став 2. Конвенције.

(г) Неопходно у демократском друштву

(i) Општа начела

53. Суд се позива на општа начела за процену неопходности мешања у остваривање слободе изражавања изнета у предмету *Morice против Француске* [Вв], бр. 29369/10, § 124, ЕСЈП 2015. године; *Védat против Швајцарске* [Вв], бр. 56925/08, § 48, 29. март 2016. године; и *Меџлис Исламске заједнице Брчко и други против Босне и Херцеговине* [Вв], бр. 17224/11, § 75, 27. јун 2017. године.

54. Суд је такође у бројним предметима сматрао да ће недостатак релевантних и довољних образложења домаћих судова или пропуст да се узму у обзир применљиви стандарди у процени дотичног уплитања повући за собом повреду члана 10. (видети, између осталог, друге предмете из судске праксе, *Scharsach u News Verlagsgesellschaft против Аустрије*, бр. 39394/98, § 46, ЕСЈП 2003-ХI; *Uj против Мађарске*, бр. 23954/10, §§25 и 26, 19. јул 2011. године; и *Mariya Alekhina u други против Русије*, бр. 38004/12, § 264, 17. јул 2018. године).

55. Надаље, треба поновити да је право на заштиту угледа право које је загарантовано чланом 8. Конвенције као део права на поштовање приватног живота (видети, на пример, *Denisov против Украјине* [Вв], бр. 76639/11, § 97, 25. септембар 2018. године). Да би члан 8. наступио због напада на углед неке особе, мора се достићи одређени ниво озбиљности и мора бити изведено на начин који доводи у питање лично уживање нечијег права на поштовање приватног живота (видети *Axel Springer AG против Немачке* [ВВ], бр. 39954/08, § 83, 7. фебруар 2012. године; *Меџлис Исламске заједнице Брчко и други*, горе цитиран, § 76; и *Beizaras u Levickas против Литваније*, бр. 41288/15, § 117, 14. јануар 2020. године).

56. У случајевима када, у складу са горе наведеним критеријумима, интереси „заштите угледа или права других” доводе у обзир примену члана 8, од Суда се може захтевати да провери да ли су домаћи судски органи постигли правичну равнотежу приликом заштите две вредности загарантоване Конвенцијом, наиме, с једне стране, слободе изражавања заштићена чланом 10, и, с друге, права на поштовање приватног живота садржано у члану

8. (погледати *Меџлис Исламске заједнице Брчко и други*, цитиран горе, § 77). Општа начела која се примењују на уравнотежење ових права први пут су изнети у предметима *Von Hannover против Немачке* (бр. 2) [BB] (бр. 40660/08 и 60641/08, §§104-07, ЕСЉП 2012. године) и *Axel Springer AG* (цитиран горе, §§85-88), затим детаљније поновљена у предмету *Couderc and Hachette Filipacchi Associés против Француске* [BB] 40454/07, §§90-93, ЕСЉП 2015. године (одломци)) и недавно сажети у случају *Меџлис Исламске заједнице Брчко и други* (горе цитирано, § 77).

57. На крају, Суд је закључио да државе уговорнице имају одређену слободу процене приликом оцене неопходности и обима било каквог мешања у слободу изражавања заштићеном чланом 10. Конвенције. Тамо где су национални органи извагали интересе о којима је реч у складу са критеријумима постављеним у судској пракси Суда, потребни су јаки разлози ако постоји жеља да се наведено мишљење замени ставом домаћих судова (видети горе наведен предмет *Bédat*, ст. 54, са даљим упућивањем). Релевантни критеријуми, када је у питању балансирање између права заштићених чл. 8. и 10. Конвенције, укључују следеће: (а) допринос који је предметни чланак дао расправи од јавног интереса; (б) колико је позната особа у питању и шта је предмет извештаја; (в) понашање дотичног лица пре објављивања чланка; (г) начин добијања информација и њихова истинитост; (д) садржај, облик и последице објављивања; и (ђ) озбиљност изречене санкције (видети, на пример, *Axel Springer AG*, горе цитиран, §§ 89–95, и *Милисављевић против Србије*, бр. 50123/06, § 33, 4. април 2017. године). Наравно, неки од горе наведених критеријума могу бити више или мање релевантни с обзиром на посебне околности датог случаја (погледати *Satakunnan Markkinapörssi Oy и Satamedia Oy против Финске* [BB], бр. 931/13, § 166, 27. јун 2017. године), док се и други релевантни критеријуми могу узети у обзир у зависности од ситуације (видети *Axel Springer SE и RTL Television GmbH против Немачке*, бр. 51405/12, § 42, 21. септембар 2017. године).

(ii) Примена општих начела на конкретан случај

58. Оцењујући релевантне изјаве садржане у објављеном чланку и разлоге наведене у домаћим грађанским пресудама да оправдају мешање у слободу изражавања подносиоца представке, Суд сматра да су следећа питања од посебне важности, узимајући у обзир критеријуме наведене у горе наведеним ставовима 56 и 57: да ли су дате изјаве допринеле расправи од јавног интереса; да ли се господин А може сматрати „јавном личношћу”; садржај и облик информација садржаних у чланку и, на крају, последице објављивања чланка у односу на г. А и озбиљност санкција изречених самом подносиоцу.

(α) Да ли је чланак допринео расправи од јавног интереса

59. Јавни интерес се обично односи на питања која утичу на јавност у толикој мери да се она може легитимно заинтересовати за њих, која привлаче њену пажњу или која се тиче јавности у значајној мери, нарочито јер утичу на добробит грађана или живот заједнице. То је такође случај у вези са питањима која могу изазвати значајне контроверзе, а тичу се важног друштвеног питања или која укључују проблем за који би јавност имала интерес да буде обавештена (видети, између осталог, *Satakunnan Markkinapörssi Oy и Satamedia Oy*, горе цитиран, § 171).

60. Имајући ово на уму, Суд сматра да се објављени чланак у овом предмету очигледно тицао питања од јавног интереса у оној мери у којој се односи на функционисање јавног погребног предузећа коме је поверено управљање гробљем града Крагујевца. Са своје стране, домаћи грађански судови сложили су се са овим, констатујући да није постојао оправдан интерес да јавност буде обавештена о приватном животу г. А, али су затим извршили анализу навода у вези са функционисањем јавног погребног предузеће (видети горе наведене ст. 11. и 12.).

(β) Да ли се господин А може сматрати „јавном личношћу”

61. Суд понавља да се мора правити разлика између појединаца и лица која делују у јавном контексту, као политичке или јавне личности. Сходно томе, иако појединац непознат јавности може захтевати посебну заштиту свог права на приватни живот, исто не важи за јавне личности (видите *Minelli против Швајцарске* (одл.), бр. 14991/02, 14. јун 2005. године; *Petrenco против Молдавије*, бр. 20928/05, § 55, 30. март 2010. године; и *Милисављевић*, горе цитиран, § 34), у погледу којих су границе критичког коментара шире, јер су неизбежно и свесно изложене јавном преиспитивању и стога морају показати посебно висок степен толеранције (видети *Kuliš против Пољске*, бр. 15601/02, § 47, 18. март 2008. године; *Ayhan Erdoğan против Турске*, бр. 39656/03, § 25, 13.

јануар 2009. године; и *Милицављевић*, горе цитиран, § 34). Особе се у овом контексту могу сматрати јавним личностима на основу, између осталог, њихових дела и/или положаја преко којих су ступиле у јавну арену (видети *Kapsis u Danikas против Грчке*, бр. 52137/12, § 35, 19. јануара 2017. године, са даљим упућивањем), као и институционалне димензије и значаја њихове дужности (видети, на пример, *Chalabi против Француске*, бр. 35916/04, §42, 18. септембар 2008. године).

62. У својим запажањима, обе стране су се сложиле да је г. А био „јавна личност” у смислу члана 10. Конвенције у предметно време (видети горе наведене ставове 44. и 46.), као што су то учинили и грађански судови у својим пресудама донетим раније (посебно погледати горе наведени став 12.). С обзиром на горе наведену судску праксу по овом питању и чињеницу да је г. А заправо био одговоран за управљање и пословање важног јавног комуналног предузећа, Суд не налази разлога за неслагање и закључује да је г. А као јавна личност морао уопштено да покаже већи степен толеранције од појединца суоченог са критикама у штампаној публикацији.

(γ) Садржај и облик информација садржаних у чланку

63. Суд жели да нагласи да у контексту слободе изражавања прави разлику између изјава о чињеницама и вредносних судова. Постојање чињеница се може доказати, док се истинитост вредносних судова не може доказати. Услов доказивања истинитости вредносног суда немогуће је испунити и крши саму слободу мишљења, што је основни део права загарантованог чланом 10. Међутим, тамо где изјава представља вредносни суд, сразмерност уплитања може зависити од тога да ли постоји довољна „чињенична основа” за оспорену изјаву: ако не постоји, тај вредносни суд се може показати претераним. Да би се направила разлика између чињеничног навода и вредносног суда, потребно је узети у обзир околности случаја и општи тон примедби, имајући у виду да тврдње о питањима од јавног интереса могу, на тој основи, представљати вредносне судове, а не изјаве о чињеницама (видети, на пример, *Morice*, горе цитиран, § 126, са даљим упућивањима).

64. Имајући у виду све горе наведено и сам конкретан случај, Суд примећује да чланак (видети горе наведени став 8.), између осталог, износи следеће:

„[6.] У време када је хиљаде стручњака и вредних радника остало без посла, ГГГр је отишао у другом смеру и од обичног радника (трогодишње стручне школе) и уличног кријумчара цигарета постао директор градског гробља о чијим се високим приходима, службеним и чешће незваничним, испод тезге, по граду причају фантастичне приче.

...

[9.] Не препуштајући ништа случају, ГГГр је успео да себи обезбеди две дипломе, за сваки случај! Можда ће вам добро доћи и боље ће звучати при представљању.”

65. Чак и под претпоставком да су горе цитиране изјаве преувеличане вредносне процене, а не изјаве о чињеницама или чак да представљају новинарску провокацију (погледати, на пример, *Kuliš*, горе цитиран, § 47, са даљим упућивањима), подносилац, гђа Б и њихова публикација, нису пружили апсолутно никакве доказе у парничном поступку у прилог тврдњи, имплицитној или на други начин, да је г. А у ствари незаконито стекао било какву финансијску добит или је на неки начин непрописно или незаконито обезбедио своје две дипломе (видети горе наведене ст. 11. и 12.). Само нагађања или у најбољем случају претпоставке у вези с тим (видети горе наведени став 43.), јасно, не могу бити довољна основа за изношење таквих озбиљних оптужби, упркос чињеници да је г. А у то време заиста био јавна личност и да се сâм чланак тицао генерално тема од неког јавног интереса. Из тога следи да су ова два става имала за циљ да омаловаже личност г. А кршећи релевантне новинарске и етичке стандарде, како је то Влада предложила у својим запажањима, а грађански судови објаснили у пресудама (видети горе наведене ст. 11. и 12.); такође, упоредити са, на пример, предметом *Ziemiński против Пољске* (бр. 2), бр. 1799/07, §§7, 8, 44. и 45, 5. јул 2016. године, где се дотична публикација сматрала сатиричном и није укључивала оптужбе о извршењу кривичних дела од стране службеника локалне владе).

66. Што се тиче остатка оспореног чланка, Суд је у много наврата нагласио да се члан 10. Конвенције примењује не само на „информације” или „идеје” које су повољно прихваћене или које се сматрају безбедним или безначајним, али и на оне које вређају, шокирају или узнемиравају, у складу с захтевима плурализма, толеранције и широкогрудости без којих нема „демократског друштва” (видети, између остале судске праксе,

Handyside против Уједињеног Краљевства, 7. децембар 1976. године, § 49, Серија А бр. 24 и *Observer и Guardian против Уједињеног Краљевства*, 26. новембар 1991. године, § 59, Серија А, бр. 216). Заиста, улога штампе као јавног надзорника омогућава новинарима и издавачима да прибегну одређеном степену претеривања, провокације или чак оштрине (видети *Kuliš*, цитиран горе).

(δ) Последице објављивања чланка у односу на г. А.

67. Као што је горе већ наглашено, право на заштиту сопственог угледа је право које је загарантовано чланом 8. Конвенције као део права на поштовање приватног живота (погледати горе наведене ст. 55. и 56.).

68. С обзиром на природу навода у вези са г. А објављених у ставовима 6. и 9. оспореног чланка (видети горе наведени став 8.), као и сопствене закључке изнете у претходном ставу 65, Суд сматра да су последице њиховог објављивања очигледно биле довољно озбиљне како би се захтевала заштита члана 8. у везим с угледом г. А (погледати горе наведени став 55.). Јасно је да су и домаћи грађански судови били таквог мишљења, закључивши да је г. А у ствари претрпео повреду своје части и угледа (видети горе наведене ст. 11. и 12.).

(ε) Озбиљност санкција изречених подносиоцу представке

69. Природа и тежина изречене санкције такође су питање од посебне важности за процену сразмерности ометања према члану 10. став 2. (видети горе наведени став 57.). Износ било које досуђене накнаде мора на сличан начин да „има разуман однос сразмерности... [моралној] ... повреди ... коју је претрпео” дотични тужилац (видети *Tolstoy Miloslavsky против Уједињеног Краљевства*, 13. јул 1995. године, § 49, Серија А, бр. 316-Б; видети такође *Тешић*, цитиран горе, § 63).

70. Враћајући се на овај предмет, Суд сматра да се правоснажна пресуда грађанског суда донета против подносиоца, наложивши му да, заједно са још два тужена солидарно, плати динарску противвредност од приближно 1.241 евра за претрпљену душевну бол и настале трошкове, као и законске камате, не може сматрати као таквим озбиљном, нарочито имајући у виду број тужених о којима је реч и чињеницу да ниједном никада није стигло на извршење плаћање досуђених износа (видети горе наведене ст. 20. и 21; такође, упоредити с предметом *Тешић*, цитиран горе, §§ 67 и 68).

(ζ) Закључак

71. У светлу горенаведених разматрања, Суд сматра да је, посебно имајући у виду неке наводе садржане у ставовима 6. и 9. члана, постигнута правична равнотежа између слободе изражавања подносиоца представке, с једне стране, и интереса г. А за заштиту његовог угледа с друге стране. Стога сматра да нема потребе да у том погледу замени своје ставове са ставовима домаћих судова (видети горе наведени став 57.).

72. Даље се напомиње да упркос суштинској улози штампе у демократском друштву, члан 10. став 2. не гарантује потпуно неограничену слободу изражавања, чак ни у погледу извештавања штампе које укључује питања која су од великог значаја за јавност (видети, на пример, *Bladet Tromsø и Stensaas против Норвешке* [ВВ], бр. 21980/93, § 65, ЕСЉП 1999-III, и *Monnat против Швајцарске*, бр. 73604/01, § 66, ЕСЉП 2006-X). Заштита коју члан 10. Конвенције имплицитно пружа новинарима, као и уредницима, подложна је услову да поступају у доброј намери како би пружили тачне и поуздане информације у складу са начелима одговорног новинарства (видети, на пример, *Védat*, горе цитиран, § 50).

73. С обзиром на горе наведено, није дошло до кршења члана 10. Конвенције.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА, СУД, ЈЕДНОГЛАСНО,

1. *Проглашава* представку прихватљивом;

2. *Сматра* да није дошло до повреде члана 10. Конвенције;

Састављено на енглеском језику и прослеђено у писаном облику 21. септембра 2021. године, у складу с правилом 77. §§ 2. и 3. Пословника о раду суда.

Hasan Bakırcı

заменик секретара одељења

Jon Fridrik Kjølbro

председник